

26. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>.
27. Гетьман Є. Підзаконний нормативно-правовий акт: поняття, ознаки, функції, види. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2014, № 2 (77). С. 92–100.
28. Кравчук М.В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права: навч. посіб. [3-тє вид., змін, й доп.]. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 247 с.
29. Скаун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підруч. Харків : Еспада, 2006. 776 с.
30. Горбунова Л.М. Підзаконні нормативно-правові акти: організаційно-правові питання забезпечення законності: автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.07. Київ, 2005. 19 с.
31. Ківалов С.В. Кормич Б.А. Джерела митного права. *Митна справа*. 2002. № 4. С. 3–10.
32. Яковлев І.П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. О., 2016. 224 с.
33. Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 978-р URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80>.
34. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80>.

УДК 342.7

ІЄРУСАЛІМОВА І.О.
КОЖУРА Л.О.

ПОНЯТТЯ Й ВИДИ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У науковій статті розкрито гарантії забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Наведено поняття гарантій забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб. Визначено характерні риси гарантій забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Ключові слова: гарантії, внутрішньо переміщені особи, конституційні права, переселенці, окупація.

В научной статье раскрыты гарантии обеспечения прав и свобод внутренне перемещенных лиц. Приведены понятия гарантий обеспечения прав и свобод внутренне перемещенных лиц. Определены характерные черты гарантий обеспечения прав и свобод внутренне перемещенных лиц.

Ключевые слова: гарантии, внутренне перемещенные лица, конституционные права, переселенцы, оккупация.

In this scientific article, guarantees are provided to ensure the rights and freedoms of internally displaced persons. The concept of guarantees of the rights and freedoms of internally displaced persons is provided. The characteristic features of guarantees of ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons are determined.

Key words: guarantees, internally displaced persons, constitutional rights, settlers, occupation.

© ІЄРУСАЛІМОВА І.О. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії права (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»)

© КОЖУРА Л.О. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії права (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»)

Вступ. Статтею 2 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» визначено, що Україна вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, щодо запобігання виникненню передумов вимушеного внутрішнього переміщення осіб, захисту й дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб, створення умов для добровільного повернення таких осіб до покинутого місця проживання або інтеграції за новим місцем проживання в Україні [1, ст. 2]. Утім, що саме розуміється під поняттям «гарантії забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» і які саме види гарантій поширюються на цю категорію осіб, у цьому акті не визначено, так як не визначено й в інших нормативно-правових актах, що врегульовують суспільні відносини в досліджуваній сфері.

Постановка завдання. Саме тому метою статті є визначення поняття «гарантії забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» і видів гарантій.

Результати дослідження. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави й не можуть бути обмежені, окрім випадків, передбачених Конституцією України. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Однак не завжди права і свободи людини є непорушними, саме тому держава бере на себе обов'язок гарантувати непорушність конституційних прав і свобод шляхом застосування гарантій, які повинні регламентуватися правовими нормами, а реалізуватися відповідними уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації. Вирішальне значення має факт забезпечення виконання гарантій соціально вразливим категоріям осіб, у тому числі й внутрішньо переміщеним особам, які у зв'язку з агресією опинилися в тяжкому соціальному-матеріальному становищі.

Від початку окупації Кримського півострова та збройного конфлікту на території Донецької й Луганської областей Україна зіткнулася з найбільшою в її історії гуманітарною кризою – вимушеним внутрішнім переміщенням населення. Варто відзначити, що до початку військових подій 2014 року в Україні про наявність і юридичні гарантії внутрішньо переміщених осіб мова взагалі не йшла, а така категорія, як внутрішньо переміщені особи, взагалі не існувала на законодавчому рівні. Переміщення осіб у межах території однієї країни прийнято було розглядати як внутрішню міграцію, яка залежно від мети могла бути трудовою, освітньою, культурною, економічною тощо, при цьому ознака примусовості була відсутня. Так, наприклад, першим нормативно-правовим актом, який із юридичного погляду закріпив на законодавчому рівні статус і гарантії внутрішньо переміщених осіб, став Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який прийнятий лише 20 жовтня 2014 року. Отже, виходить, що з юридичного погляду внутрішньо переміщених осіб і загалом процесу внутрішнього переміщення в Україні не було, адже була відсутня правова підстава визнання осіб, які з певних негативних обставин і, що найголовніше, з метою збереження власного життя і здоров'я і своїх близьких примусово переміщаються всередині країни як внутрішньо переміщені особи.

Відзначимо, що, відповідно до офіційної статистичної інформації Міністерства соціальної політики, станом на 11 червня 2018 року, за даними структурних підрозділів соціального захисту населення обласних і Київської міської державних адміністрацій, узято на облік 1 509 938 внутрішньо переміщених осіб, або 1 234 904 сімей із Донецької та Луганської областей, а також АР Крим і м. Севастополя [2]. Як бачимо, зазначені цифри є кричущими, що в буквальному значенні означає, що особи, які вели звичний для себе спосіб життя, у зв'язку з настанням обставин, які загрожують їхньому життю і здоров'ю, були змушені переміститися з окупованих територій і почати життя в незвичних для себе умовах, що передбачає відсутність житлових умов, соціального забезпечення тощо. Саме тому з метою дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб держава повинна виконувати взятий на себе обов'язок гарантувати цим особам захист їхніх прав, свобод та інтересів.

Гарантія є одним із дієвих способів забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Наявність законодавчо закріплених гарантій дає можливість особі бути впевненою в захисті своїх конституційних прав і свобод і здатності ними розпоряджатися на власний розсуд. Не винятком є й гарантії, що забезпечують захист прав і свобод такої соціально вразливої категорії осіб, як внутрішньо переміщені особи.

У юридичній літературі під гарантіями забезпечення прав і свобод прийнято розуміти: 1) правові засоби і способи, за допомогою яких реалізуються, охороняються й захищаються права і свободи людини та громадянина, усуваються причини й поновлюються порушені права і свободи [3]; 2) норми права, які передбачають у своїй сукупності правовий механізм, покликаний сприяти реалізації законів [4]; 3) установлені законом спеціальні механізми практичного забез-

печення, охорони й захисту прав і свобод людини та громадянина [5]; 4) фактори й засоби, які роблять ці права і свободи реальними, дієвими, тобто забезпечують реальність їх існування [6]; 5) ті умови й засоби, які забезпечують їх фактичну реалізацію та надійну охорону, захист для кожної людини; 6) установлені законом, нормами права засоби і способи, якими охороняються й захищаються права громадян, припиняються та усуваються їх порушення, відновлюються порушені права.

Отже, узагальнюючи вищенаведені визначення науковців, вважаємо, що **гарантіями забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб є система засобів, що створюються й упроваджуються в суспільне життя на підставі норми права та надають внутрішньо переміщеним особам реальну можливість вільно й безперешкодно реалізовувати свої права та свободи, в тому числі звертатися до передбачених законодавством засобів захисту й відновлення своїх прав у разі їх порушення до компетентних органів.**

Гарантіям забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб характерні такі риси: 1) установлені Конституцією України й іншими законами України; 2) установлені з метою захисту прав, свобод, інтересів внутрішньо переміщених осіб; 3) є дієвим засобом забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб; 4) реалізуються уповноваженими державними органами, зокрема Верховною Радою України; Президентом України; Кабінетом Міністрів України, міністерствами й іншими центральними органами виконавчої влади; місцевими державними адміністраціями, які на відповідній території забезпечують додержання прав і свобод громадян; судами, які захищають права і свободи людини та громадянина; Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини; органами прокуратури; органами місцевого самоврядування; 5) для захисту прав і свобод внутрішньо переміщених осіб діє адвокатура, яка діє для забезпечення права на захист і надання правової допомоги під час вирішення справ у судах та інших державних органах; 6) забезпечують захист прав і свобод внутрішньо переміщеним особам у всіх без винятку сферах суспільного життя на рівні з іншими громадянами.

Отже, головним завданням гарантій забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб є вільна реалізація цієї категорії осіб їхніх особистих, майнових, культурних, політичних та інших прав, які встановлені Конституцією України й повинні бути гарантовані державою.

Розкриємо види гарантій забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб:

1. *Визнання юридичного статусу внутрішньо переміщеної особи.* Реалізація цієї гарантії здійснюється шляхом узяття на облік внутрішньо переміщеної особи і створення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб. Порядок узяття на облік внутрішньо переміщених осіб визначено ст. 4 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», тоді як визначення, створення, ведення та доступ до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб (далі – ЄІБД) урегульовано Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб» від 22 вересня 2016 року № 646 [7]. Порядком передбачено, що до ЄІБД мають включатися дані про вразливість і потреби внутрішньо переміщених осіб (у тому числі про наявність інвалідності, медичних, освітніх та інших потреб у внутрішньо переміщених осіб). На початку вересня 2016 року міністр соціальної політики України під час спілкування з представниками засобів масової інформації зазначив, що ЄІБД запрацює з 1 жовтня 2016 року в повноцінному режимі. Однак станом на кінець 2018 року ЄІБД є недоступною як для неурядових організацій, так і для внутрішньо переміщених осіб і їхніх представників, відповідно, база не працює в повноцінному режимі.

2. *Здійснення матеріально-соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб* передбачає об'єктивність, своєчасність, правильність нарахування соціальних виплат, унеможливлення незрозумілих процедур, швидке відновлення документів (паспорт, ПН, документи про освіту, правовстановлюючих документів на майно), отримання довідки внутрішньо переміщеної особи, отримання субсидій, пошук житла, працевлаштування тощо. У приблизно 90% випадків переселенці зі сходу України та Криму мешкають у приватному секторі (орендовані будинки або квартири), за які змушені сплачувати за власний рахунок, оскільки державна грошова допомога не може покрити всієї вартості оренди. Близько 4% внутрішньо переміщених осіб усе ще проживає в місцях компактного поселення (МКП), що є фактором сповільнення їхньої успішної інтеграції в приймаючу громаду.

Особливо гостро стоїть проблема соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, адже неврегульованість законодавчих норм стосовно цього питання спричиняє існування правових колізій і прогалин, що призводить до порушення прав внутрішньо переміщених осіб стосовно отримання фінансових виплат. Так, наприклад, 16 лютого 2016 року Міністерством соціальної

політики України видано Лист «Про посилення контролю за виплатами» № 672/0/10-16/081, у якому надано доручення управлінням праці й соціального захисту населення посилити контроль за процедурою взяття на облік внутрішньо переміщених осіб. А вже 18 лютого 2016 року до органів праці та соціального захисту населення почали надходити списки переселенців, що містили інформацію про осіб, які начебто повинні бути зняті з обліку як внутрішньо переміщені особи, через те що проживають на тимчасово невідконтрольній території України. У зв'язку з ініціативою скасування довідок переміщеним особам були призупинені всі соціальні виплати та пенсії, які, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про здійснення соціальних виплат особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції» від 5 листопада 2014 року № 637, безпосередньо залежать від чинності в особи довідки про взяття її на облік внутрішньо переміщеної особи.

Варто відзначити, що вичерпний перелік підстав для скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи й унесення відомостей про це в ЄІБД визначено в ст. 12 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».

Цією нормою також передбачено, що рішення про скасування дії довідки приймається керівником структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних, районних у місті Києві державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (у разі утворення) рад за місцем проживання особи та надається внутрішньо переміщеній особі протягом трьох днів з дня прийняття такого рішення [1, ст. 12].

Черговою серйозною перешкодою в гарантуванні внутрішнім переміщеним особам їхніх прав щодо соціального та пенсійного забезпечення стало прийняття 8 червня 2016 року Урядом України Постанови «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» № 365 [8].

Цією Постановою затверджено Порядок призначення (відновлення) соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам і Порядок здійснення контролю за проведенням соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам за місцем їх фактичного проживання/перебування.

Відповідно до Постанови, умовою призначення всіх соціальних виплат переміщеним особам є проходження перевірки місця фактичного проживання/перебування особи. Відсутність особи за вказаним нею місцем проживання тягне за собою прийняття рішення про відмову в призначенні виплат. Відновлення виплат можливе не раніше ніж через 2 місяці, а в разі скасування довідки – не раніше ніж через 6 місяців.

Виконання положень підзаконного акта призводить до дискримінації внутрішньо переміщених осіб порівняно з іншим населенням України, втручання в право на особисте та сімейне життя внутрішньо переміщених осіб, обмеження права на свободу пересування, порушення права на адекватний рівень життя. Так, установлення додаткових підстав для припинення пенсійних виплат є дискримінаційним щодо внутрішньо переміщених осіб порівняно з іншими особами, які мають право на пенсію відповідно до ст. 85 Закону України «Про пенсійне забезпечення», яка встановлює, що пенсії виплачуються без урахування одержуваного заробітку (прибутку) за місцем проживання пенсіонера, незалежно від реєстрації місця проживання.

Варто відзначити, що Законом України «Про Державний бюджет на 2019 рік» передбачено 3 042 568,6 грн виділення коштів із загального фонду державного бюджету у 2019 році на надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг [9, додаток 3].

З метою реалізації зазначених положень Закону прийнято Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб» від 8 вересня 2015 року № 696 [10].

3. *Свобода пересування внутрішньо переміщених осіб.* На прикий жаль, гарантувати це право цивільному населенню України на території Донбасу не є можливим повною мірою. У січні 2015 року затверджено Тимчасовий порядок про здійснення контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів вздовж лінії зіткнення у межах Донецької та Луганської областей, яким, зокрема, вводиться необхідність отримання перепустки для перетину лінії розмежування.

4. *Вільна реалізація політичних прав.* Забезпечення, зокрема, виборчих прав внутрішньо переміщених осіб є актуальною проблемою особливо в період виборів 2019 року. Так, близько 3,5% електорату України, які є внутрішньо переміщеними особами, позбавлені можливості повноцінної реалізації політичних прав. На парламентських виборах у жовтні 2014 року всі внутрішньо переміщені особи (близько 500 000 осіб станом на жовтень 2014 року) не мали права обирати депутата Верховної Ради України в мажоритарному окрузі за новим місцем проживання. У жовтні

2015 року на місцевих виборах 1 345 100 переселенців взагалі не брали участі у виборах і не змогли обрати депутатів місцевих рад, незважаючи на те що Конституція України та міжнародні стандарти однозначно визначають рівність прав усіх громадян, зокрема, в питаннях виборчого права. На виборах 2019 року, на жаль, теж спостерігається ситуація, за якої внутрішньо переміщені особи не зможуть у повному обсязі реалізувати своє право голосу. Саме тому тепер гостро постає проблема необхідності розроблення механізму реалізації політичних прав внутрішньо переміщених осіб. За оцінкою Омбудсмана, така ситуація порушує принцип недискримінації у частині забезпечення як рівності прав і свобод, так і рівності можливостей, становить непряму дискримінацію за ознаками місця проживання та належності до внутрішньо переміщених осіб і суперечить стандартам міжнародного права, Конституції, законам України, а також зобов'язанням України щодо забезпечення сталої інтеграції внутрішньо переміщених осіб за місцем переміщення.

5. *Забезпечення належних житлових умов внутрішньо переміщеним особам.* Житлом внутрішньо переміщених осіб, відповідно до закону, мають забезпечувати органи державної виконавчої влади, органи місцевого самоврядування й суб'єкти приватного права. Спеціально для реалізації гарантій прав внутрішньо переміщених осіб урядом України створено місця компактного проживання. З травня 2016 до травня 2017 років 19 місць компактного проживання закрилось, але 5 місць відкрилось. 32% місць компактного проживання розраховані тільки на короткотермінове перебування, а 11% узагалі є нежитловими приміщеннями, тільки 9% призначені для довгострокового перебування, 48% – для коротко- й довгострокового перебування. Більшість внутрішньо переміщених осіб (59%) проживає в комунальних місцях компактного проживання, що демонструє роль місцевої влади в розміщенні внутрішньо переміщених осіб, 11% – у приватних місцях компактного проживання, 12% – у державних, 18% – у місцях компактного проживання, які утримують громадські та релігійні організації.

За вказаний період у місцях компактного проживання збільшилась кількість пенсіонерів (на 35%), але зменшилась кількість людей з інвалідністю. 44% проживаючих у місцях компактного проживання – жінки, 29% – діти, 27% – чоловіки. У 75% місцях компактного проживання проживають вразливі категорії населення (19% – літні люди, 8% – з інвалідністю, 3% – сім'ї з самотніми матерями/батьками, 1% – вагітні та жінки, які годують дітей груддю, 1% – багатодітні родини). 49% місць компактного проживання вимагають від внутрішньо переміщених осіб оплати за комунальні послуги. 11% із тих, хто має оплачувати проживання в центрах, безробітні. Тільки 9% тих, хто мусить платити за комунальні, працевлаштовані [11]. Отже, шляхом створення й забезпечення функціонування місць компактного проживання внутрішньо переміщеним особам гарантується надання житла. Однак з вищенаведених цифр можемо відзначити, що цим правом більшою мірою користуються соціально незахищені верстви населення, які перемістилися з окупованих територій. Також залишається слухним питання щодо якості умов для проживання в створених місцях компактного проживання.

Варто відзначити, що з метою забезпечення права внутрішньо переміщених осіб на житло Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України» від 4 жовтня 2017 р. № 769 [12], пунктом 3 якої передбачено, що субвенція спрямовується на здійснення заходів щодо підтримки територій, які зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, зокрема на: 1) будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності, в тому числі об'єктів соціального призначення, для надання житлових приміщень внутрішньо переміщеним особам; 2) реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів житлового фонду комунальної власності для надання в тимчасове користування внутрішньо переміщеним особам; 3) придбання в комунальну власність житла для надання в тимчасове користування внутрішньо переміщеним особам.

Умовами надання субвенції є: 1) фінансування заходів, зазначених у пункті 3 Порядку, та умови, строк реалізації яких становить не більше ніж один рік; 2) співфінансування заходів з місцевого бюджету в розмірі не менше ніж 50 відсотків; 3) наявність проектної документації, затвердженої відповідно до вимог Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи. Так, Законом України «Про Державний бюджет на 2019 рік» передбачено виділення 34 млн грн на субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, які зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України, із загального фонду та, відповідно, 10 млн грн зі спеціального фонду [12, додаток 3]. Отже, держава сприяє реалізації права внутрішньо переміщених осіб на належні житлові умови.

6. *Гарантії щодо отримання освіти внутрішньо переміщеними особами.* Так, п. 9 ст. 8 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» передбачено, що взята на облік внутрішньо переміщена особа має право на продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування. Порядок фінансування навчання категорії осіб, які зараховані в навчальні заклади на територіях, де виникли обставини, зазначені в ст. 1 цього Закону, на навчання за рахунок коштів державного бюджету, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Міністерство освіти і науки України, відповідно до ч. 4 ст. 11 Закону «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», координує формування мережі навчальних закладів і доводить до них державне замовлення на підготовку фахівців і кадрів з урахуванням кількості внутрішньо переміщених осіб і з метою забезпечення реалізації їхнього права на освіту. Наприклад, для вступників-випускників 2014 року, які переселилися з тимчасово окупованої території України та за результатами конкурсного відбору в державні й комунальні навчальні заклади не потрапили на місця державного замовлення, розроблений і досі є чинним механізм, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 450 [13]. Відповідно до нього, керівник вищого навчального закладу в разі наявності таких вступників має можливість звернення з пропозицією щодо внесення змін до обсягу державного замовлення до центрального органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить цей навчальний заклад (тобто в більшості випадків – до Міністерства освіти і науки України), уповноваженого надати (розмістити) додаткові місця державного замовлення з урахуванням напряму підготовки (спеціальності), обраного вступником(ами) (п. п. 1, 3–6 Порядку). Щодо забезпечення соціальними стипендіями внутрішньо переміщених осіб, які навчаються, то ВНЗ України зреагували належним чином і відпрацювали чіткий механізм у задоволенні цього права відповідних осіб.

Висновки. Водночас варто відзначити, що Міністерство освіти і науки України надсилає листи, інструкції, роз'яснення щодо здобуття освіти учнями, батьки яких змінюють місце проживання, з рекомендаціями керівникам відповідних навчальних закладів: - забезпечити прийом цих дітей до дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів за місцем проживання або тимчасового перебування; - зарахування учня (вихованця) до загальноосвітнього навчального закладу, до певної групи, класу здійснювати за заявою батьків; у разі необхідності – після проведення співбесіди із вихователями, вчителями або проведення індивідуального психолого-медико-педагогічного обстеження для визначення рівня навчальних досягнень учня (вихованця); - у разі відсутності свідоцтва про народження дитини сприяти батькам у його подальшому поновленні в установленому законодавством порядку; - у разі відсутності особової справи учня, документів про рівень його навчальних досягнень, медичної картки після зарахування учня (вихованця) направляти письмовий запит до місця його попереднього навчання з проханням про їх надання [14].

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 1. Ст. 1.
2. Офіційна інформація Міністерства соціальної політики України. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/request/35561/response/78282/attach/3/22%205.2%202392%2018.PDF.pdf>.
3. Кириченко В.М., Куракін О.М. Порівняльне конституційне право Модульний курс: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 256 с.
4. Юридичні гарантії прав людини і громадянина. URL: https://studopedia.com.ua/1_168682_yuridichni-garantii-prav-lyudini-ta-gromadyanina.html.
5. Національний механізм захисту прав та свобод людини. URL: http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=4222&id_book=4221&id_parent=4221&id_vid_res=17.
6. Болдырев С.Н. Юридические гарантии обеспечения прав и свобод личности в деятельности органов внутренних дел (Теоретико-правовой аспект): дисс. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Ростов-на-Дону, 2001. 210 с.
7. Про затвердження Порядку створення, ведення та доступу до відомостей Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/pras/249349159>.
8. Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2016 року № 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2016-p>.

9. Про Державний бюджет України на 2019 рік: Закон України від 23 листопада 2018 року № 2629-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 50. Ст. 400.

10. Про затвердження Порядку здійснення заходів сприяння зайнятості, повернення коштів, спрямованих на фінансування таких заходів, у разі порушення гарантій зайнятості для внутрішньо переміщених осіб. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/696-2015-п>.

11. Допомога внутрішньо переміщеним особам. URL: <https://www.facebook.com/DiversityMarathon/posts/місця-компактного-проживання-мкп-внутрішньо-переміщених-осіб-в-україні-досліджен/1599734443378895/>.

12. Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо підтримки територій, що зазнали негативного впливу внаслідок збройного конфлікту на сході України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/769-2017-п>.

13. Деякі питання надання (розміщення) додаткових місць державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних кадрів для громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території або переселилися з неї. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/450-2014-%D0%BF>.

14. Щодо зарахування учнів та вихованців, батьки яких змінюють місце проживання, до навчальних закладів у 2013–2014 навчальному році: Лист МОН від 24 березня 14 року № 1/9-171. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/40370/.

УДК 347.73

КАРПЕНКО Н.В.

МІСЦЕ ПЕНІ В СИСТЕМІ ЗАХОДІВ ПОДАТКОВОГО ПРИМУСУ

Стаття містить низку питань, присвячених з'ясуванню місця пені в системі заходів податкового примусу, її значення як стимулювального заходу та засобу компенсації державі завданих несвоечасною реалізацією податкового обов'язку збитків. Розглядається низка питань, які пов'язані з місцем пені в системі заходів, що застосовуються як примусові. Застосовано системний підхід до аналізу нормативного регулювання сплати пені, що проявляється в зіставленні чинних норм Податкового кодексу України, пропозицій учених і науковців, практики правозастосування.

Ключові слова: відсотки, пеня, податки, податковий борг, податковий примус.

Статья содержит в себе ряд положений, посвященных определению места пени в системе мер налогового принуждения, ее значения как стимулирующего мероприятия и средства компенсации государству нанесенного несвоевременной реализацией налогового долга убытка. Рассматривается ряд вопросов, связанных с местом пени в системе мер принудительного характера. Применен системный подход к анализу нормативного регулирования уплаты пени, что проявляется в сопоставлении действующих норм Налогового кодекса Украины, предложений ученых, практики правоприменения.

Ключевые слова: пеня, налоговое принуждение, налоги, проценты, налоговый долг.

The article contains a number of questions about the place of penalties in the system of measures of tax coercion, its importance as a stimulating measure and a means of compensation to the state caused by the timely implementation of the tax liability for losses.